Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

6.9.2023

kehittämispäällikkö Tiina Kotonen-Pekkanen
ympäristöministeriö

Asia
Ärende

K 2/2023 vp Hallituksen vuosikertomus 2022
Ympäristövaliokunta

Hallituksen vuosikertomus 2022

1. Ympäristöministeriön lausumavastausten päivitys, ympäristövaliokunta

Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen
HE 154/2021 vp – EV 193/2021 vp

Täydennys 1. lausuman vastaukseen, viimeinen kappale:

Merimetsoa koskee lisäksi pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkihanhen osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.”

Täydennys 2. lausuman vastaukseen:

Valkoposkihanhi on Suomessa luonnonsuojelulailla rauhoitettu laji. Luonnonsuojelulailla rauhoitettujen lajien ravintokäyttö ei ole tähän mennessä ollut sallittua ilman luonnonsuojelulaista myönnettävää poikkeusta. Nykyiseen luonnonsuojelulakiin ei sisälly asiallisen hyötykäytön poikkeusta. Yksittäisen lajin vuoksi tehtävä merkittävä kansallisen lainsäädännön muutos rikkoisi nykyisen lainsäädännön johdonmukaisuutta ja loisi paineita kohdella samoin muitakin rauhoitettuja lajeja.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti ”tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkihanhen osalta poistetaan, ja lajit siirretään metsästyslain piiriin.”

Ympäristöministeriö on jo aiemmin tuonut esille, ettei valkoposkihanhen ja merimetson siirrolle metsästyslain piiriin ole luonnonsuojelulaista (9/2023), lintudirektiivistä (2009/147/ETY) tai kansainvälisistä sopimuksista johtuvia esteitä, mikäli kansallisesti näin pidetään parhaana

toimia. Esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa ja Virossa valkoposkihanhi kuuluu riistalajina kansallisen metsästyslain soveltamisalaan.

Siirto metsästyslain piiriin mahdollistaisi poikkeusperusteisesti ammuttujen yksilöiden hyödyntämisen ravintona. Tämä toteuttaisi eduskunnan kirjelmässä EK 42/2022 vp edellytetyn tilanteen saavuttamisen, mikä ei luonnonsuojelulain nojalla ole mahdollista.

Eduskunnan edellyttämää poikkeuslupien siirtoa Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta Pohjois-Karjalan ELY-keskukseen (EK 42/2022 vp) ei ole tässä yhteydessä järkevää toteuttaa, kun hallitusohjelman mukaisesti valkoposkihanhi merimetson ohella on tarkoitus siirtää metsästyslain piiriin.

Ilmastolain täydentäminen
HE 27/2022 vp – EV 60/2022 vp

Täydennykset 2. lausuman vastaukseen:

Valtioneuvosto julkaisi 1.2.2023 ympäristöministeriön ja maa-ja metsätalousministeriön rahoittamana ns. ”pelisäännöt” vapaaehtoisille hiilimarkkinoille eli Opas vapaaehtoisen hiilimarkkinoiden hyviin käytäntöihin -- Vapaaehtoisten ilmastotekojen edistäminen ilmastoyksiköillä.

Komissio on myös julkaissut asetusehdotuksen hiilenpoistojen sertifioinniksi sekä vihreitä väittämiä koskevan aloitteen keväällä 2023.

Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttaminen
HE 128/2022 vp – EV 188/2022 vp

Täydennys 1. lausuman vastaukseen:

Ympäristöministeriö seuraa säännöllisesti etusijamenettelyn soveltamista. Elokuun 2023 mukaisessa tilanteessa aluehallintovirastoissa on ollut yhteensä 22 hyväksyttyä etusijapyyntöä. Lisäksi virastoilta saatujen tietojen mukaan vireille on tulossa useita pyyntöjä etusijamenettelyyn.

Hallitusohjelman mukaisesti etusijamenettelyn toimivuutta on tarkoitus hallituskaudella arvioida. Jotta menettelyn toimivuudesta saadaan tarkoituksenmukainen arvio, olisi sen soveltamisesta kuitenkin hyvä saada vielä lisää kokemuksia. Ympäristöministeriön alustava suunnitelma on, että tarkastelu etusijamenettelyn toimivuudesta toteutettaisiin vuoden 2024 aikana.

Täydennys 3. lausuman vastaukseen:

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti investointien edistämiseksi edetään kohti yhden luukun mallia, jossa asiointi ja lupien haku tapahtuu keskitetysti ja digitaalisesti yhden, toimivan ja käyttäjälähtöisen lupaprosessin kautta. Yhdellä viranomaisella on vastuullaan lupaprosessin eteneminen ja koordinointi tarvittavine selvityksineen. Tämä viranomainen vastaisi myös siitä, että luvan hakijalla on mahdollisuus etukäteen keskustella luvitukseen liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista. Tavoitteena on, että yllättäviä lisäselvitys- ja täydennyspyyntöjä voitaisiin hyvällä yhteistyöllä ja ennakoinnilla vähentää. Tavoitteena on myös, että luvituksen kokonaisuutta toteutetaan viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyöllä rinnakkain, eikä irrallisina peräkkäisinä palasina.

Ympäristölupakäsittelyn viranomaisten erityisosaamista on tarve käyttää monipuolisemmin eri puolilla Suomea tapahtuvien investointien luvituksessa. Nykyisellään valtion virastojen rajat (AVI:t, ELY:t) vaikeuttavat tehokasta toimintaa. Ympäristölupakäsittely (lupa-, valvonta- ja ohjaustehtävät) kootaan juridisesti yhtenä viranomaisena toimivaan valtakunnalliseen kokonaisuuteen, jossa hyödynnetään monipaikkaisen työskentelyn mahdollisuuksia. Ympäristöluvitusta käsitteleviä toimipisteitä on jatkossakin kattavasti eri puolilla Suomea, ja valvontatehtävien riippumattomuudesta huolehditaan.

Hallitusohjelmassa tavoitellaan eduskunnan lausuman mukaisesti rakenteellisen uudistuksen lisäksi yhden luukun mallia edistävien lakien säätämistä. Tavoitteena on, että lupakäsittelyjä yhdistämällä hakemus johtaisi lähtökohtaisesti yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen. Ohjelmassa on useita kirjauksia yhden luukun periaatteen mukaisesta lupamenettelyjen prosessista, joka toteutettaisiin muun muassa kehittämällä lakia eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta (764/2019). Lisäksi tarkoitus on valmistella muun muassa säädökset, jotka mahdollistaisivat samaa hanketta koskevien eri lakien mukaisten lupahakemusten yhteiskäsittelyn uudessa lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisessa. Lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomainen hoitaisi jatkossa keskeisesti ympäristönsuojelulain (527/2014), vesilain (587/2011), jätelain (646/2011), ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017), luonnonsuojelulain (9/2023), vesienhoidon ja mertenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) sekä eräiden muiden ympäristöä koskevien lakien mukaisia lupa-, ohjaus ja valvontatehtäviä sekä niihin kytkeytyviä kehittämistehtäviä.

Yhden luukun lainsäädäntöhankkeen valmistelu on käynnistynyt ympäristöministeriössä. Tavoitteena on, että uudistus olisi toteutettu uuden viranomaisen toiminnan käynnistyessä 1.1.2026 mennessä.

Ilmastovuosikertomus 2022
K 24/2022 vp – EK 77/2022 vp

Täydennys 1. lausuman vastaukseen:

Perusskenaarion päivittämiseksi on keväällä 2023 on käynnistetty VN TEAS hanke (Perusskenaariot energia- ja ilmastotoimien kokonaisuudelle kohti päästöttömyyttä, PEIKKO). Hankkeen on määrä valmistua vuoden 2024 alkupuolella. Myöhemmässä vaiheessa päivitetyn perusskenaarion pohjalta on tarkoitus laatia uusi politiikkaskenaario.

Marinin hallituksen ilmasto- ja energiapoliittisen ministerityöryhmän linjauksen (18.1.2023) mukaisesti maa- ja metsätalousministeriö asetti poikkihallinnollisen virkatyöryhmän selvittämään ja valmistelemaan toimia maankäyttösektorin nettonielujen vahvistamiseksi. Työryhmän toimikausi oli 1.2.-20.6.2023 ja työryhmä julkaisi kesäkuun lopussa loppuraportin, joka sisältää toimenpide-ehdotuksia kansallisen hiilineutraaliustavoitteen ja maankäyttösektoria koskevan LULUCF-velvoitteen saavuttamiseksi.

Vuoden 2023 ilmastovuosikertomus annettiin eduskunnalle 7.7.2023. Siinä on selkeästi tuotu esiin, että tarvetta lisätoimille edelleen on, erityisesti maankäyttösektorilla.

Täydennys 2. lausuman vastaukseen:

Valtioneuvosto on helmikuussa 2023 julkaissut oppaan vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden hyvistä käytännöistä. Opas on kooste kansainvälisistä hyvistä käytännöistä ja minimikriteereistä, ja sen tavoite on edistää hyvien käytäntöjen noudattamista Suomessa. Oppaan tarkoitus on parantaa markkinoiden luotettavuutta ja antaa työkaluja hiilimarkkinoilla toimiville elinkeinonharjoittajille.

Valtioneuvoston rahoittamassa maaliskuussa 2023 alkavassa ja 1,5 vuotta kestävässä Vapaaehtoisten ilmastotoimien kehittyvä kansainvälinen viitekehys -hankkeessa selvitetään kansallisen lainsäädännön, ohjeistuksen ja hiilidioksidipäästöjen raportoinnin kehittämistarpeita sekä kansainvälisen sääntelyn vaikutuksia kansallisiin ilmastotavoitteisiin, kuluttajansuojaan ja yritysten toimintaedellytyksiin.

Hiilikompensaatioiden tietopalvelu HIMA–hanke tuottaa hiilikompensaatioista tietoa jakavan palvelun. Hanke valmistuu vuoden 2023 lopussa.

Vuonna 2024 päättyvän Kuntanielu-hankkeen päätavoite on luoda kunnille edellytyksiä vahvistaa maankäyttösektorin nettonielua sekä luoda perusta kuntatason kompensaatiotoiminnalle, jolla kunta voi edetä kohti hiilineutraaliutta.

Maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa toimialajärjestö Hiilensidonta ry:n toimintaa.

Täydennys 3. lausuman vastaukseen:

Ilmastovuosikertomusta on edelleen kehitetty niin, että jatkossa ilmastovuosikertomukseen sisällytetään vaihtuvia teemoja esimerkiksi tietojen saatavuuden ja teeman ajankohtaisuuden perusteella. Vuoden 2023 ilmastovuosikertomuksessa tällaisia vaihtuvia teemoja olivat vapaaehtoiset hiilimarkkinat ja ilmastopolitiikan vuoropuhelun vahvistaminen.

2. Lainsäädäntökatsaukset

Luonnonsuojelulainsäädäntöä, jätelainsäädäntöä ja ympäristöllisten menettelyjen kehittämistä koskevat erilliset katsaukset ovat erillisessä esitysaineistossa.